

Luk JOOSSENS

Expert tabakspreventie

Op 31 mei drukte de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) met een certificaat haar bijzondere erkenning uit voor een Belg. Luk JOOSSENS (65) is dan ook al dertig jaar een koppige trekker in de strijd voor een betere tabakspreventie en tegen onder meer tabaksmokkel. De trage vooruitgang vreet soms aan zijn moed, de mentaliteitswijziging bij jongeren geeft ze hem terug.

‘Halverwege ergens mee stoppen is voor mij nooit een optie’

Jozefien VAN HUFFEL

Dat hij de tabaksindustrie in zijn eentje meer tegengas geeft dan de Belgische partijen samen, hoor je zeggen. Dat hij mee verantwoordelijk is voor talloze kleine en grote successen in de tabakscontrole, schrijft de WHO. Wie Luk JOOSSENS hoort praten, rustig en voorzichtig zijn woorden kiezend, ziet nochtans niet meteen de man die het met slechts enkele medestanders tegen een massa lobbyisten opneemt. „Maar ik bijt me nu eenmaal graag vast.”

–Hoe kwam u bij dit thema terecht?

Het einde van de jaren 1960 was wellicht de makkelijkste periode om jong te zijn. Wat we ook studeerden, we raakten altijd wel aan werk. Ik volgde sociologie. Onder mijn medestudenten stikte het van de amadezen en de trotskisten, maar dat was niet wat ik wilde. Ik had bewondering voor Ralph Nader, de Amerikaanse activist die er via bewustmaking in slaagde de wetgeving te veranderen en zo consumerproducten, zoals auto's, veiliger te maken. Eigenlijk wilde ik voor hem werken. Dat mislukte, maar via via kwam ik terecht bij Test-Aankoop, waar ik me aan een dossier wijdde over de farmaceutische industrie.

Twee jaar later vroeg het OIVO, het Onderzoeks- en Informatiecentrum van de Verbruikersorganisaties, me om een rapport te schrijven over de antitabaksbeweging. Ik trok naar diverse buurlanden en stelde vast hoe de wetgeving over tabak voortdurend werd verzwakt. Het was onmogelijk aan te tonen dat dat het resultaat was van het lobbywerk van de tabaksindustrie. Pas eind jaren 1990, toen rechtszaken in de Verenigde Staten de industrie dwongen miljoenen interne documenten openbaar te maken, lagen de bewijzen op tafel. Ik raakte echter eind jaren 1970 al gefascineerd.

–Wat waren voor u cruciale momenten?

In België was er het verbod op tabaksreclame in 1997. Twintig jaar eerder was ik al verontwaardigd dat er overal dergelijke reclame te zien was. Zelfs Eddy Merckx leende er zijn gezicht voor. Politici zagen toen al in dat dat niet klopte, maar het duurde lang voor die kentering zich ook vertaalde in de wetgeving. Het was dus een onverhoopt succes dat het wetsvoor-

Luk Joossens, in dienst bij Stichting tegen Kanker: „Het wordt je moeilijk gemaakt in deze job.” © Frank Bahn Müller

stel van de socialist Louis Vanvelthoven in 1997 zonder enige discussie in de Kamer werd goedgekeurd. Nog vreemder was dat de Franstalige partijen een dag later niet meer leken te weten waarom ze eigenlijk voor stemden. In de Senaat laaide het debat over tabaksreclame langs het circuit van Francorchamps hoog op.

„De afgelopen acht jaar is er op het vlak van tabak en roken in België niets fundamenteel verbeterd”

Op internationaal vlak kwam er in 2012 een verdrag tegen tabaksmokkel, nog geen twintig jaar nadat ik voor het eerst de vraag stelde of de industrie niet achter de smokkel zat. Dat is dus relatief snel.

–Wat frustrereert u?

Het duurt allemaal erg lang. In België veranderde er de afgelopen acht jaar fundamenteel niets. Er is nu wel een rookverbod

in de horeca, maar dat was een beslissing van het Grondwettelijk Hof, niet van de politiek. Er is nochtans nog veel werk. We proberen nu bijvoorbeeld roltabak duurzamer te maken, omdat die vier keer goedkoper is dan sigaretten en er dus veel jongeren naar overstappen.

Iets anders zijn de neutrale sigarettenverpakkingen. Australië heeft ze, Groot-Brittannië, Frankrijk en Ierland voeren ze binnenkort in. Ik zie helaas nog veel reclame op de plaatsen waar rookwaren verkocht worden en vind dat België wel een voorbeeld zou kunnen nemen aan de landen met een rookverbod in de wagen. Bij de huidige regering is er echter weinig animo voor nieuwe maatregelen.

–Wilt u het dan nooit opgeven?

De wetgeving waarvoor ik me inzet, wordt vaak afgezwakt, weggestemd of zelfs nietig verklaard, zoals de Europese richtlijn over tabaksreclame in 2000. Het is echter niets voor mij om halverwege te stoppen. Ik wil doorgaan tot de wetten er zijn. Ik hoor dat de gemiddelde werknemer om de vijf jaar iets anders wil, maar dat geldt in geen geval voor mij.

Misschien is het deels genetisch. Mijn vader was cardioloog en epidemioloog en hij verdiepte zich een groot deel van zijn leven in de schadelijke effecten van de consumptie van boter en zout. Ik studeerde geen geneeskunde, maar ik kwam via een andere weg wel op een gelijkaardig spoor terecht. Net als hij publiceer ik in wetenschappelijke tijdschriften, iets wat mijn slagkracht internationaal vergroot.

–U krijgt erkenning van de WHO. Hoe zit het met de tegenstanders?

Het wordt je wel moeilijk gemaakt als je kiest voor deze job. Er zijn pogingen tot omkoping en ik verloor twee keer mijn baan in verdachte omstandigheden. Ik kon echter telkens ergens anders terecht, zonder te solliciteren. Nu ben ik al jaren in dienst bij de Stichting tegen Kanker.

Toen eind jaren 1990 die miljoenen interne documenten vrijgegeven werden, gingen er maar liefst 1.500 over mij. Dat zie ik eigenlijk als nog een grotere erkenning dat het certificaat van de WHO.